

Besnota

Besnota je akútne vírusové ochorenie zvierat (cicavcov) prenosné aj na človeka. Postihuje pritom predovšetkým centrálny nervový systém v dôsledku čoho sa pozorujú poruchy vedomia, zvýšená dráždivosť, parézy a paralýzy. Ochorenie sa zvyčajne končí smrťou.

Prenos ochorenia

Pôvodcom ochorenia je vírus, ktorý má afinitu k nervovým bunkám, a ktorý je pomerne odolný voči vplyvom vonkajšieho prostredia. Vírus, ktorý sa dostane do organizmu sa šíri z miesta infekcie do centrálnej nervovej sústavy, tu sa množí a vyvoláva zápal mozgu. Vírus sa do organizmu dostáva pohryzením besným zvieratom, pretože sa vylučuje prakticky iba slinami chorého zvieratá. Vnímavosť na besnotu je u jednotlivých druhov zvierat rôzna, v prírodných podmienkach sú prameňom nákazy predovšetkým mäsožravce a netopiere. Extrémne vnímavé na besnotu sú líšky a z hospodárskych zvierat hovädzí dobytok. Choroba je veľmi nebezpečná, pretože môže postihnúť všetky druhy cicavcov, teda aj psy a mačky a taktiež aj človeka.

Nákazová situácia

Od januára 2013 do júna 2013 bolo v Slovenskej republike po období 6 rokov bez výskytu besnoty v blízkosti hraníc s Poľskom potvrdených 7 nových prípadov besnoty. V roku 2015 potvrdený v blízkosti hraníc s Poľskom ďalší prípad besnoty u uhynutej líšky.

Besnota psov a mačiek

Je dôležité uviesť ako sa besnota u našich psov a mačiek prejavuje. U psov prebieha zväčša v dvoch formách - a to zúrivej alebo tichej. Zúrivá forma má 3 štádiá. V začiatkovej fáze, ktorá trvá 1-3 dni sa pes stáva apatický, neposlušný, schováva sa na tmavé miesta, nechotne plní rozkazy chovateľa alebo na ne vôbec nereaguje, prestáva rozlišovať známych ľudí od neznámych a podráždene reaguje na vonkajšie podnety. Psík je často nepokojný, líha si alebo vstáva, lapá akoby po vzduchu. Niekedy možno pozorovať aj svrbenie pohryzeného miesta. Jedným z typických príznakov je zvrátená chuť - zvieratá požíra rôzne predmety ako napr. drevo, zem, kamene, sklo atď. V dôsledku ochrnutia hltana zvieratá nemôžu prijímať potravu a piť vodu a začne slintať. V druhej fáze sa však prejavujú príznaky ochorenia výraznejšie. Zvieratá majú záchvaty zúrivosti, často si hryzú niektorú časť tela a usilujú sa utiecť. Ak sa im to podarí, utekajú bezcieľne na veľké vzdialenosti. Tie zvieratá, ktoré sú v uzatvorenom priestore alebo v klietkach narážajú do stien, vylamujú si zuby, porania si papuľu. Je možné pozorovať nápadné slinenie, jazyk vyčnieva z papule. V poslednom štádiu už ochrnú ďalšie svalové skupiny, zvieratá nevydávajú žiadny hlas a po poklese telesnej teploty pes uhynie. U tichej formy, ktorá sa vyskytuje asi v 10-20 % prípadov možno pozorovať len príznaky zo začiatkovej fázy zúrivosti. U mačiek sa prevažne vyskytuje tiež forma zúrivá. Mačka vytrvale mňaučí, chrapčí, vrhá sa na ľudí a iné zvieratá, hryzie a škriabe, pričom zubami a pazúrami spôsobuje hlboké poranenia.

Očkovanie spoločenských zvierat

Základnou podmienkou pri eradikácii besnoty u domácich zvierat je evidencia a identifikácia psov ustanovená § 3 zákona č. 282/2002 Z. z., ktorým sa upravujú niektoré podmienky držania psov, podľa ktorého psy musia byť identifikované a evidované orgánmi miestnej samosprávy a § 19 zákona č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov (ďalej iba „zákon č. 39/2007 Z. z.“), podľa ktorého musia byť psy, mačky a fretky pri premiestňovaní nezameniteľne označené a ich identifikačné údaje vedené v centrálnom registri spoločenských zvierat. Počítačovú databázu pre centrálny register spoločenských zvierat prevádzkuje Komora veterinárnych lekárov Slovenskej republiky. Označovať psy, mačky a fretky schváleným transpondérom môže len veterinárny lekár.

Vlastník alebo držiteľ zvieratá vnímavého druhu mäsožravca (pes, mačka, fretka, kožušinové zvieratá), je povinný v súlade s § 17 zákona č. 39/2007 Z. z. na vlastné náklady zabezpečiť pri zvieratách starších ako 3 mesiace jeho vakcináciu a revakcináciu proti besnote podľa vakcinačnej schémy výrobcu použitej registrovanej vakcíny (1 x ročne, 1x za 2 roky resp. 1x za 3 roky). Očkovanie vykonávajú v súlade so zákonom o veterinárnej starostlivosti súkromní

veterinárni lekári. V súčasnom období sú k dispozícii kvalitné očkovacie látky od rôznych výrobcov, ktoré garantujú ochranu očkovaného zvieratá na obdobie minimálne 1 roku.

Vlastník alebo držiteľ zvieratá je povinný zabezpečiť bez meškania veterinárne vyšetrenie zvieratá, ktoré poranilo človeka. !!!!

Na základe § 17 ods. 2 a § 37 ods. 2 písm. a) zákona č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti je každá fyzická osoba alebo právnická osoba oprávnená disponovať živými zvieratami povinná bez meškania hlásiť orgánu veterinárnej správy každé podozrenie na chorobu a úhyn zvieratá a umožniť jeho vyšetrenie

Vakcinácia voľne žijúcich zvierat

Od roku 1994 sa v SR úspešne realizuje orálna vakcinácia líšok proti besnote. V auguste 2006 bol v Slovenskej Republike potvrdený prípad besnoty u líšky. Od augusta 2006 do 8.1.2013 nebol na území Slovenskej Republiky potvrdený žiadny prípad besnoty. Od januára 2013 bolo v Slovenskej republike po období 6 rokov bez výskytu besnoty v blízkosti hraníc s Poľskom potvrdených 8 nových prípadov besnoty. Vzhľadom na nákazovú situáciu v súvislosti s výskytom besnoty v susedných krajinách (Poľsko, Ukrajina) bude na území Slovenskej Republiky pokračovať orálna vakcinácia líšok. Nakoľko Česká republika a Rakúsko sú vyhlásené za krajiny bez výskytu besnoty a v Maďarsku je priaznivá situácia vo výskyte besnoty, vakcinačné územie Slovenskej republiky tvoria okresy: Žilina, Bytča, Čadca, Kysucké Nové Mesto, Dolný Kubín, Tvrdošín, Námestovo, Liptovský Mikuláš, Poprad, Kežmarok, Levoča, Prešov, Sabinov, Bardejov, Vranov nad Topľou, Svidník, Stropkov, Humenné, Medzilaborce, Snina, Stará Ľubovňa, Košice, Košice – okolie, Michalovce, Sobrance, Rožňava, Spišská Nová Ves, Gelnica, Trebišov

Informácia verejnosti o postupe pri vyšetrení zvierat, ktoré poranili človeka, o povinnostiach vlastníkov alebo držiteľov zvierat a o právach poraneného človeka.

Besnota je vírusová choroba všetkých teplokrvných živočíchov, ktoré postihuje predovšetkým centrálny nervový systém. Patrí medzi zoonózy (choroby prenosné na človeka). Pri typickom priebehu sa choroba manifestuje poruchami vedomia, zvýšenou dráždivosťou, hydrofóbiou, čiastočným a v neskoršom štádiu celkovým ochrnutím. Po objavení klinických príznakov sa choroba vždy končí smrťou. Ochranná vakcinácia je jediným známym opatrením, ktoré v prípade poranenia skutočne besným zvieratom zachráni život poškodenému človeku.

Vlastník alebo držiteľ zvieratá je povinný podľa §17 ods. 5 zákona č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov na vlastné náklady pri vnímavých mäsožravých zvieratách starších ako tri mesiace zabezpečiť vakcináciu a každoročnú revakcináciu proti besnote a zabezpečiť bez meškania veterinárne vyšetrenie zvieratá, ktoré poranilo človeka, ako aj zabezpečiť vyšetrenie a vakcináciu zvieratá podľa jeho fyziologických a biologických potrieb.

V zmysle § 4 ods. 4 zákona č. 282/2002 Z. z., ktorým sa upravujú niektoré podmienky držania psov je držiteľ psa alebo osoba, ktorá psa vedie, povinná povedať svoje meno, priezvisko a adresu trvalého pobytu a meno, priezvisko a adresu trvalého pobytu vlastníka psa osobe, ktorú pes pohrýzol. Súčasne je povinný skutočnosť, že pes pohrýzol človeka bez toho, aby bol sám napadnutý alebo vyprovokovaný, ak sa nepoužil v nutnej obrane alebo v krajnej núdzi, oznámiť obci, kde je pes evidovaný.

Dôvodom vyšetrenia zvieratá, ktoré poranilo človeka, je možnosť prenosu besnoty. Besnota je nebezpečná choroba, prenosná na všetky teplokrvné stavovce vrátane človeka. Po prepuknutí príznakov má vždy smrteľný priebeh a je neliečiteľná.

Pri poranení človeka zvieratom môžu nastať tieto situácie:

1. vlastník alebo držiteľ a zviera sú známe

a) zviera je vakcinované - vlastník alebo držiteľ zabezpečí na vlastné náklady veterinárne vyšetrenie zvieratá na 1., 5. a 14. deň od poranenia, počas tejto doby akúkoľvek zmenu

zdravotného stavu zvierat'a je jeho držiteľ povinný okamžite hlásiť vyšetrojúcemu súkromnému veterinárnemu lekárovi

b) zviera je nevakcinované - vlastník alebo držiteľ zabezpečí na vlastné náklady veterinárne vyšetrenie zvierat'a na 1., 5. a 14. deň od poranenia počas tejto doby akúkoľvek zmenu zdravotného stavu zvierat'a je jeho držiteľ povinný okamžite hlásiť vyšetrojúcemu súkromnému veterinárnemu lekárovi, v prípade negatívneho klinického nálezu, zviera sa zavakcinuje na náklady vlastníka alebo držiteľa

2. vlastník alebo držiteľ nie je známy, zviera je známe – odchytané zviera sa izoluje, zabezpečí sa veterinárne vyšetrenie zvierat'a na 1., 5. a 14. deň od poranenia, v prípade akýchkoľvek podozrivých klinických príznakov a zmenách správania sa zviera usmrť a bezodkladne zašle na laboratórne vyšetrenie. V prípade, že sa nezistí vlastník alebo držiteľ zvierat'a vyšetrenia sú hrazené zo štátneho rozpočtu.

Vyšetrojúci veterinárny lekár podľa bodu 9 odsek 1) písm. c) Národného programu eradikácie besnoty v Slovenskej republike vystaví veterinárne osvedčenie o vyšetrení zdravotného stavu zvierat'a, ktoré poranilo človeka alebo zviera, ktorého vzor je určený v prílohe č. 1 Národného programu eradikácie besnoty v Slovenskej republike.

VETERINÁRNE OSVEDČENIE O VYŠETRENÍ ZDRAVOTNÉHO STAVU ZVIERAŤA, KTORÉ PORANILO ČLOVEKA IHNEĎ ODOVZDAŤ OŠETRUJÚCEMU LEKÁROVI PORANENEJ OSOBY!

V indikovanom prípade (klinické príznaky zhodné s príznakmi besnoty alebo usmrtené zviera) veterinárny lekár zašle vzorku celého malého zvierat'a, hlavu mäsožravca alebo malého prežúvavca na laboratórne vyšetrenie IFT. Biologický test (MIT) je indikovaný vždy pri vyšetrení vzorky zo zvierat'a, ktoré exponovalo človeka, ak výsledok IFT nie je pozitívny!

3. vlastník alebo držiteľ a zviera sú neznáme a teda zviera nie je možné vyšetriť

WHO klasifikácia kontaktov človeka so zvierat'om podozrivým z besnoty a pokyny pre preventívnu liečbu ľudí podľa závažnosti poranenia

Kategória kontaktu	Typ kontaktu s voľne žijúcim alebo domácim zvierat'om, u ktorého je pravdepodobná alebo potvrdená besnota, alebo so zvierat'om, ktoré nemôže byť dané na veterinárne pozorovanie	Odporúčaná liečba
I.	chytanie alebo kŕmenie zvierat'a človekom alebo obliznutie neporušenej kože človeka zvierat'om	Žiadna, ak je k dispozícii spoľahlivá anamnéza.
II.	kontakt zubov zvierat'a s nekrytou kožou človeka, malé škrabance alebo odrenie kože človeka bez krvácania spôsobené zvierat'om, obliznutie alebo potriesnenie poranenej kože človeka slinami zvierat'a	Bezodkladná imunizácia
III.	hlboké pohryznutie alebo poškriabanie človeka zvierat'om, obliznutie alebo potriesnenie sliznice človeka slinami zvierat'a.	Bezodkladná imunizácia a podanie imunoglobulínov

Často kladené otázky

Je očkovanie psov a mačiek nebezpečné?

Očkovanie psov a mačiek nie je pre zvieratá nebezpečné a neovplyvňuje psychiku zvieratá. Psy a mačky nie je potrebné na očkovanie dopredu zvlášť pripravovať. Samotný úkon trvá veľmi krátko, očkuje sa do podkožia a komplikácie po očkovaní sa vyskytujú len veľmi ojedinele. Niektoré precitlivené jedince môžu reagovať opuchom v mieste vpichu, ktoré po niekoľkých dňoch ustúpi. Ak bola dodržaná vakcinačná dávka, ktorá je 1 ml očkovacej látky bez ohľadu na veľkosť zvieratá a vakcinácia bola správne vykonaná je zviera proti besnote odolné minimálne po dobu 1 roka (podľa druhu použitej registrovanej vakcíny). Očkovaný pes nevylučuje vírus besnoty, aj keby psa poranila besná líška.

Čo robiť ak pohryzie zviera človeka?

Často sa stáva, že zviera pohryzie človeka. V takýchto prípadoch poranenia človeka psom je potrebné, aby vyhľadal bezodkladne lekársku pomoc a informoval ho o tom, čo sa stalo. Lekár nariadi ďalší postup. Ak je známy vlastník psa, ktorý človeka pohryzol musí podľa zákona o veterinárnej starostlivosti upovedomiť príslušnú regionálnu veterinárnu správu alebo súkromného veterinárneho lekára o tejto situácii (podozrení na besnotu), aby sa mohli začať realizovať všetky nevyhnutné opatrenia. To znamená, že majiteľ musí dať svojho psa klinicky vyšetriť súkromnému veterinárnemu lekárovi, po stanovenú dobu držať zviera v izolácii tak, aby mohlo byť podozrenie na besnotu vylúčené alebo potvrdené. Pes musí byť vyšetrený v deň kedy pohryzol človeka. Kontrola jeho zdravotného stavu sa vykonáva na 5 deň a 14 deň.

V prípade potvrdenia besnoty je vyhlásené ohnisko nákazy, čo spravidla býva kataster obce, ***ak sa jedná o výskyt besnoty vo väčšom meste, za ohnisko nákazy sa vyhlasuje príslušná mestská časť. Orgány veterinárnej starostlivosti vydajú v ohnisku nákazy mimoriadne veterinárne opatrenia, ktorých súčasťou je zákaz premiestňovania vnímavých zvierat z a do vyhláseného ohniska nákazy. Vymedzenie ohniska nákazy sa zhoduje s hranicou obce alebo mestskej časti práve v súvislosti so zákazom premiestňovania, aby sa neobmedzovali obyvatelia vo vnútri vyhláseného ohniska nákazy nad nevyhnutne nutnú mieru (napríklad návštevy rodiny či známych v rámci obce, ...).***

Aby sa zabránilo eventuálnemu šíreniu nákazy, vydá príslušný orgán veterinárnej starostlivosti mimoriadne veterinárne opatrenia. Ich súčasťou býva i zákaz premiestňovania zvierat, zákaz konania pretekov a výstav v obci, na ktorú sa tieto mimoriadne veterinárne opatrenia vzťahujú. Samozrejme, zabezpečuje sa taktiež informovanosť obyvateľov rozhlasom, tlačou či výstražnými tabuľami o výskyte ohniska toho to ochorenia a o nariadených opatreniach, ktoré je potrebné rešpektovať.